

nak a 18. században egy könyvtár alapítására. Mint tudjuk Eszterházyt az egyetemi gondolat vezérelte már a Líceum építtetése során is, így természetes, hogy a könyvtár alapításakor is ez kapott prioritást. A könyvtár könyveinek összegyűjtése, a berendezés, a reliefek alakjai és a mennyezeti freskó is mind ennek a gondolatnak megfelelően, tudatos tervezéssel lettek olyanok, amilyenek ma is láthatjuk azokat. A könyvtártörténeti munka mintegy feléig tart az előbbiekről leírása, ezt követi a könyvtár kincseinek, unikális dokumentumainak ismertetése. Végül az ol-

vasók az egykori könyvtárosok sorsán keresztül ismerhetik meg a könyvtár sorsát, hogy a záró fejezetben megtudhassák: "Ment-e a könyvek által a világ elébb?".

A képekkel illusztrált, irodalomjegyzékekkel és jelzetekkel gazdagon ellátott kiadvány egyszerre tudományos igényességű, ugyanakkor közérthető és olvasmányos.

A Ternyák Csaba egri érsek előszavával ellátott könyvet az egri Érseki Vagyongazdálkodási Központ adta ki 2012-ben.

Balogh Ferenc

Főgyházmegyei Könyvtár, Eger

Kiskunhalasi Református Egyházközség Thúry József könyvtára

A könyvtár rövid története

Az 1664 táján alakult halasi ref. „iskola” – amely a Debreceni Református Kollégium korai partikulája – könyveiről számszerint 1760-ban szól az első írásos feljegyzés.

Az egyházi számadókönyvben, az ún. „öreg rationárium”-ban azt olvashatjuk, hogy az egyház elhunyt lelkésze, Kármán Pál fennmaradt könyveit özvegyétől megvásárolja (56 kötet) az iskola részére, és még ugyanezen évben további 81 kötetrel gyarapszik a kisgimnázium könyvtára.

1760 és 1770 között újabb 62 kötet könyvadományról található feljegyzés, ami azt jelenti, hogy a vétel mellett a hagyományozás a könyvtárfejlesztés szokásos formája, éppen úgy mint a magyaror-

szági nagykönyvtáraké. 1874-ben 6818 kötet a könyvtári állomány.

A hagyományozó állománynövekedés szépen nyomon kísérhető az iskola értesítőiből: Papp Mihály gimnáziumi tanár hagyatéka (255 kötet), dr. Farkas Imre tanár, országgyűlési képviselő, főgondnok (68 kötet), Gaál Lajos hagyatéka (120 kötet), Szabó Zsigmond ref. lelkész hagyatéka (222 kötet). További adományozók voltak Szűry István (180 db), Szekér Pál és Csiszár Sándor (59 db), Gyenizse János (18 db), Szilády Áron nagyapja Szilády Benjámin (69 kötet), valamint Gyárfás István jászkunkutató, táblairó és Kovács Lajos MÁV főtiszt.

A legjelentősebb könyvtárfejlesztés Szilády Áronnak köszönhető, aki minden művéből, az akadémiai folyóiratokból és kiadványokból számos művet juttatott el Halasra. Szilády Áron az iskolai könyvtárat, amely vasárnaponként 10–12 óra között volt nyitva, már 1863-tól nyilvános kölcsönkönyvtárrá nyilvánította, amit az államosításig sikerült fenntartani. Rendkívüli lehetőség kínálkozott 1880–81-ben, amikor Csathó Lajos majsai róm. kat. plébános 3904 kötetes hagyatékát, majd 1886-ban Szilágyi Dániel konstantinápolyi könyvkereskedő antikváriumából (kb. 10000 kötet) nagyrészt francia nyelvű turkológiai írásokat, 200 török nyelvű könyvet az egyház megvásárol a gimnáziumnak.

Ez a vásárlás ad biztatást Szilády Áronnak, hogy a fiatal Thúry Józsefet meghívja Halasra (1887) tanárnak és a könyvtár szakszerű rendezésére.

Az iskolapalota felépítése után (1892) Thúry Józsefet csak az új könyvtár elhelyezésével és rendezésével bízta meg Szilády Áron, amit haláláig (1906) kitűnő szakértelemmel végzett. Saját kutatásainak legtermékenyebb része is erre az időszakra tehető. Az új iskolaépület földszinti, nyugati szárnyában kapott elegáns helyet a nagykönyvtár és az olvasóterem. A 31316 kötetes könyvtár legértékesebb iratairól katalógus is készült, ami 1907-ben jelent meg nyomtatásban. A tanári kézikönyvtárral, az ifjúsági könyvtárral és az önképzőkori gyűjteménnyel együtt a nagykönyvtár összesen 45470 kötetet tartalmazott.

Az iskolai könyvtár történetének szomorú fejezete volt az 1919 őszén bekövetkező román katonai megszállás, majd 1944-ben az orosz hadműveletek háborús fosztogatásai, de a legnagyobb csapás az államosítás után (1950) érte. A Városi Tanács rendeletére a nagykönyvtár értékes

belsőtermi állományát igen gyors végrehajtással az Országos Könyvtári Központnak kellett Budapestre felküldeni.

A kiválogatott könyveken kívül a könyvtári állomány java része ömlesztve, konténerekbe rakva került elszállításra, vagy az úttöltésekbe tömve, részben magánszemélyekhez, a városi könyvtárba, a múzeumba, Kecskemétre, és ki tudja még hogy hova. A történelmi könyvtár lényegét tekintve megsemmisült. Az igényes stílbútorzatot, a faragott könyvvállványokat szétszedték, és a Városi Napközi Otthon számára készítettek belőle székeket és asztalokat. Az egykoron országos híró vidéki könyvtárközpont kifosztó és kilakoltató intézkedés következményeit a gimnázium az elmúlt ötven év alatt sem tudta pótolni. (*Sütő József alapján, 1993*)

A könyvtár újjászületése

A gimnázium *Thúry József Könyvtárának* kifosztása, kilakoltatása jelentős veszteséget okozott az elmúlt 70 évben.

A fenntartó elhatározása alapján, 2001-ben nagyberuházással sor kerülhetett a könyvtár kialakítására.

A KISKUNHALASI REFORMÁTUS KOLLÉGIUM *Thúry József Könyvtárának* alapító okiratát, továbbá a nyilvános könyvtár létesítését kérelmező okiratot a Kiskunhalasi Református Egyházközség presbitériuma 2001. november 12-i ülésén egyetértően elfogadta.

2001. szeptember 6-án, több milliós behúzást követően – alig néhány méterre az egykori, 50 évvel ezelőtt még létező híres halasi főgimnázium könyvtárától – kezdte meg működését a megújult Thúry József Könyvtár. A Szilády Áron Gimnázium keleti szárnyépületének földszintjén, három teremben.

A Thúry József Könyvtár, mely az egykori híres téka tudós könyvtárosának, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjának nevét viseli – állománya mintegy 23.000 kölcsönözhető dokumentumból, több mint 50 különböző folyóiratból, körülbelül 8.000 értékes antik könyvritkaságból áll. A könyvtár anyagát a közelmúltban elhunyt festőművész, Berki Viola hagyatéka is gyarapította, 2.193 kötettel. A könyvtárat a kor követelményeinek megfelelően számítógépes munkaállomásokkal szerelték fel, melyeken keresztül a felhasználók az internetes világhálóra is csatlakozhatnak. A könyvtár minden könyvről számítógépen rögzített adatokkal rendelkezik. Teljes állományt a Szikla-21 Integrált Könyvtári Rendszerrel dolgozták fel.

A kiskunhalasi és kiskunmajsai kistérség könyvtárainak összefogása a XXI. századi tudásért című TIOP-1.2.3-08 pályázat révén számos szolgáltatással bővíthettünk, így ma már OPAC segítségével bárhol, bárhol elérhető a katalógusunk (<http://opac.szilady.net>), fogyatékkal élő könyvtárhasználók számára informatikai eszközök és szoftverek beszerzése is megtörtént.

A megújult Thúry József Könyvtár nyilvános könyvtárként működik, iskolai- és

egyházi könyvtári feladatot lát el. Az iskola életében nagyon fontos közösségi szintér, versenyek, előadások, érettségi vizsgák helyszíne, valamint a diákok szabadidejének hasznos eltöltésében jelentős részt vállal.

A könyvtárat Rockenbauer Zoltán nyitotta meg a következő szavakkal: „Thúry József, Szilády Áron és a reformáció nagyszerű kultúraformáló hőseinek nyomdokaiban járnak mindazok, akik lehetővé tették, hogy ez a könyvtár ilyen szépséges formában megújuljon. Ők kötözik be a könyvtár háborúk ütötte sebeit, és igyekeznek az államosításnak nevezett rossz emléké foztogatást feledtetni. Hiszem, hogy ez a hely újra azzá tud válni, amire történelmi hagyományai predesztinálják. Ahogy Vörösmarty fogalmaz „képes tápot adni lelki vágyainknak.

Thúry József

Tudós orientalista, tanár és könyvtáros. (1861. december 25. – 1906. május 22.)

Thúry a Pest megyei Makádon született, földműves szülők gyermekeként. A makádi falusi iskolában, a kunszentmiklósi majd a budapesti református gimnáziumban tanult. Még gimnazista korában elkezdett törökül tanulni, majd az egyetemen Vámbéry Ármin biztatására tanulta a török eredetű nyelveket, majd az arabot és a perzsa nyelvet. Ezen kívül beszélt angolul, franciául, oroszul és németül is.

1887-ben Nagykörösön, majd Halason tanított. A halasi gimnáziumban magyar nyelvet és latint tanított. 1899-1905 között az iskolai könyvtár könyvtárosa. Tanári állása mellett jutott ideje tudományos munkáira is. 1903-tól a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjai sorába vá-

lasztották. 1906-ban a budapesti egyetem Vámbéry halála után őt terjesztette fel a török tanszék vezetésére, de pár hónappal kinevezése után meghalt.

Thúry József munkássága

A Szilágyi hagyaték megvásárlása ad biztatást Szilády Áronnak, hogy a fiatal Thúry Józsefet meghívja Halasra (1887) tanárnak és a könyvtár szakszerű rendezésére.

A következő levelet intézte hozzá: „Tisztelt Barátom! Tegnap temettük el egyik tanárunkat. Helye kitöltésére vonatkozólag Önre gondoltam. Ennélfogva bizalmas kérdéseim a következők: volna-e kedve Halasra jönni tanárnak, elhagyhatja-e Köröst az év vége előtt, megválasztása esetében elfoglalhatná-e helyét január elején vagy végén? Tantárgyak: latin és magyar a II. és IV. osztályban. Nálunk a rendes fizetés 1.000 Ft és 200 Ft lakbér s majd 5-öd éves pótlék. Privát óhajtásom, hogy ne lenne kénytelen, mint már annyi közt magam is, felhagyni a keletiséggel. Iskolánk könyvtára (Szilágyi Dániel könyveivel szaporodván) s részben az enyim is itt lenne.

Bizalmas válaszát mielőbb kérem: tisztelő barátja Szilády Áron”

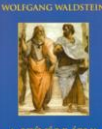
Az új iskola felépítése után (1892) Thúry Józsefet csak az új könyvtár elhelyezésével és rendezésével bízta meg

Szilády, amit haláláig (1906) kitűnő szakértelemmel végzett. A könyvtár rendezése igen hosszadalmas, időigényes feladat volt. Minden könyvet be kellett sorolni szakok szerint, és mindegyikről katalógust is kellett készíteni, melyen szerepelt a könyv beosztása, szerzője, címe, megjelenési helye és ideje, valamint az, hogy kötött vagy fűzött az adott könyv. A katalóguscédulák gyűjtésére, rendezésére, keménypapírból megfelelő dobozok is készültek. Thúry a 31.316 kötetes könyvtáranyagot 30 szakra osztotta fel, egy részükről cédulakatalógust készített, valamint a könyvtár többes példányairól duplum jegyzéket készített, amely halála után jelent meg 1907-ben, „A Kiskunhalasi Ev. Ref. Főgimnásium könyvtára többes példányainak címjegyzéke” (Kiskunhalas, 1907. Práger Ferencz Könyvnyomdája) címmel. A jegyzék 1.381 művet sorol fel betűrendben, a pótlásban 13 kötet szerepel, valamint összegyűjti a könyvtárban található török nyomtatványokat is. Igen értékes jegyzékről van szó, hiszen egyes művek létezéséről, illetve arról, hogy valaha a gimnázium könyvtárának gyűjteményébe tartozott, csak ebből a jegyzékből szerezhetünk tudomást.

Keresztúri Attila

*Kiskunhalasi Református Egyházközség
Thúry József Könyvtára*

ÚJDONSÁG

 WOLFGANG WALDSTEIN A SZÍVBE ÍRVA A TEREMTÉSTŐL MINT AZ EMBERI TÁRSADALOM ALAPJA	Waldstein, Wolfgang A szívbe írva: A természetjog mint az emberi társadalom alapja (Pázmány könyvek) Szent István Társulat Budapest, 2012.
---	--

ÚJDONSÁG

 MICHAEL HESEMANN A NAZÁRETI MÁRIA TEREMTÉSTŐL TEREMTÉSIG	Hesemann, Michael A názareti Mária Szent István Társulat Budapest, 2012.
---	--